

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. XXI. De oppositione actuum intellectus inter se.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

DISPVATIO

De oppositione actuum intellectus inter se.

SECTIO PRIMA.

*Possitne simul dari in eodem intellectu assensus
& dissensus circa idem objectum.*

I.
I. Sententia
affirmat po
simul stare
assensum &
dissensum.

Pars negativa videtur hactenus supposita ut
certa, contra Gabrielem in 4. dist. 10. q. unica,
a3. & Nominales communiter, quos ex parte
sequuntur aliqui ex recentioribus, qui dicunt as-
sentum & dissenfum circa idem objectum posse, sal-
tem per Divinam potentiam simul in eadem anima,
vel Angelo inveniri.

II.
Assensus et
dissensus de
eodem non
possunt sim-
ul in eadem
anima repe-
ri.

Prima conclusio: Assensus & dissensus de eodem objecto non potest naturaliter in eadem anima vel Angelo simul existerre. Ita Aristot. 4. Met. ubi ait, *perspicuum esse, fieri non posse ut idem simul rem eandem esse, & non esse existimet*. Hæc conclusio clarius constabit ex conclusione 3. si enim nec divinitus stare simul possint assensus & dissensus, multò minus stare possunt simul naturaliter.

III.
Possunt p
simul div
nitas in
pide.

Secunda conclusio : Assensus & dissensus circa idem obiectum possunt divinitus poni simul in subiecto effectuum illorum formalium incapace, in ligno v.g. vel lapide. Hoc latius ostendetur infra n. 7. & 8.

IV.
Non possunt
esse simul
vinitus in
anima, &
Angelo.

Tertia conclusio: Assensus & dissensus de eodem
objecto nec per potentiam Divinam esse simul pos-
sunt in subiecto effectus eorum formalis capax,
in eadem anima e.g. vel Angelo.

V.
Si assensus
dissensus e
simul, in
lectus ass
viretur f
cognito u
falso.

Probatum, implicat, enim contradictionem ut intellectus iudicet id ita esse, quod evidenter tamen non ita te habere. Secundum, impossibile est, ut intellectus assentiat ut falso cognito ut falso, sicut enim in re ista duo se destrunt, & lumine nature notum est non *posse idem simul esse & non esse*, ita & te destrunt in cognitione; implicare quippe omnino videtur contradictionem ut intellectus, tam aperte pugnantia, esse simul posse sibi persuadere, cum sciat ea esse simul non posse. Tertiū, sicut non potest quis simul accedere & recedere localiter ab eodem termino, seu moveri motibus contrariis physicis, ita nec poterit moveri contrariis motibus intentionalibus, seu accedere simul & recedere ab eodem termino. Quæ ratio etiam probat in ordine ad Divinam potentiam, nisi Deus statuatur intellectum in duobus locis, sicut statuit corpus, cum accedit & recedit simul ab eodem loco.

VI.
si assensum
differens esse
simul, possi-
guis efficere
ter velle
possibile.

Quare: sequeretur posse aliquem efficaciter velle
quod non sit possibile, seu posse efficaciter
conari facere id, quod non sit fieri non posse; quod
tamen planè est impossibile, nec enim potest conari
applicare media apta & proportionata ad efficien-
dum id, ad quod efficiendum non sit nulla esse media
apta vel proportionata. Dices, aliunde iudicari fieri
id posse, movetur ergo ad hoc faciendum ex vi huius
iudicii, non alterius. Contra, tam unum deter-
ret & impedit, quam alterum movet, ergo si excita-
retur ex vi unius ad hoc prosequendum efficaciter,
excitabitur etiam ex vi alterius ad efficiaciter volen-
dum non prosequi, ergo videretur simul pugnantia co-
gnita ut pugnantia, quod implicat.

VII.
Potest quod
simul ma
care duo

Dices. 1. iudicare potest intellectus utrumque
contradictorium esse probabile, ergo & utriusque
contradictoriis assenti. N. go. consequenti unum,
nulla enim est repugnancia ut utraque pars contra-

ditionis pro se habeat rationes probabiles ; hoc *contradictio-*
enim in omni. ferè opinione Philosophica contin. *ria esse pro-*
git,licque in hoc nulla involvitur contradictio. *babilia.*

Dices 2. potest Deus collocare simul has duas qualitates, assensus scilicet & dissensus circa idem objectum in lapide, aut alio subiecto effectus eorum formalis præcipui incapaces, ut diximus supra n. 3. ergo & in intellectu, ergo intellectus simul poterit talem divinitus assentiri simul & dissentiri eidem objecto. Qui assensum & dissensum dicunt nō consentire adequatè in sola qualitate, de quo postea, faciliè se ab hac difficultate expediunt, ut constat. Nunc autem in omni sententia respondetur, solum repugnare hos actus circa subiectum capax effectus illorum formalis, nā subiecto incapaci effectus formalis non insunt inquantum assensus & dissensus formaliter, sed in quantum qualitates solum, vel accidentia: sub hac autem ratione non sibi repugnant; oppositio siquidem horum actuum non est respectu entitatis ipsarū prævisæ, sicut est oppositio formæ & negationis, cum hi actus formaliter contradictorii non sint, sed solum virtualiter, unus quippè actus non est negatio alterius: magis tamen expressè opponuntur contradictoriè virtualiter, quam quilibet ferè duæ aliæ res virtualiter sibi oppositæ cum ferantur formaliter in objecta contradictoria.

Conf. nullas enim negabit quin possit Deus as-
sensum huiusmodi & dissensum simul in eodē spatio
imaginario conservare, quod tamen fieri non po-
test in contradictoriis, ergo repugnantia non est in
ipsis entitatibus harum qualitatū præcisè, sed res-
pectu subiecti, ergo nō est etiam respectu cuiuscun-
que subiecti, sed subiecti apti ad recipiendum effe-
ctus illarum formales, subiectum enim effectum
horum incapax, quoad hoc perinde est ac nullum.

Notandum tamen, non eodem modo rem se habere in apprehensione: nec enim repugnat apprehendi simul duo contradictoria, imò hoc frequenter videtur contingere, cum quis proponit sibi aliquid, dubitando de illius veritate, seu proponendo sibi utramque partem contradictionis, vel quando simul audit duas propositiones contradictorias, aut eas in charta scriptas legit, & dum legit posterorem, recordatur adhuc primæ. Imò potest quis simul apprehendere unum, & judicare contradictorium, quod semper contingit dum Catholicus agit cum hæretico contra fidei articulos disputante. Ratio est, quia simplex apprehensio non fertur ad hærendo, nec aliquid intentionaliter ponendo in objecto, sicut judicium: apprehensiones enim res solum proponunt intellectui, non affirmare, ac proinde nulla sequitur contradictio: nec etiam illa inferuntur inconvenientia in apprehensionibus, quæ in judiciis supra inferri ostendimus.

Ex his inter oīdē dicendum de voluntate, nempe
non posse ferri simul efficaciter in duo contradi-
ctoria iudicata ut talia, licet in se contradictoria nō
sint; voluntas enim nō fertur in objecta prout sunt,
sed prout representatur. Non tamen repugnat dari
simul duas simplices complacentias de contradi-
ctoriis, sicut supra vidimus de apprehensionibus: si-
cut nec repugnat voluntas efficax circa rem aliquā,
et inefficax seu simplex complacentia de opposito,
ut contingit dum quis in tempore invitatus merces
proicit in mare. Ratio est, quia simplex complacē-

VIII.

Cureſſe poſ-
ſint ſimul in
ſubjecto effe-
ctus eorum
formalis in-
capace, non
tamē in ſul-
jecto capace.

IX.

Dissonus &
assensus esse
possunt in eo-
dem spatio,
quod fieri
nequit in co-
tradictorijs.

X.

Possumt due
apprehensio-
nes contra-
dictoriarum
esse simul in
eodem intel-
lectu.

Imò potest
quis unum
apprehētere,
& iudicare
concratum.

XI.

Nequit volun-
tas effica-
citer velle
contradictio-
ria.

Potest voluntas effici-
citer velle unum,
& inefficaciter con-
tradi-
torium.

tia non est absoluta voluntas aliquid faciendi, sed
solum quædam velleitas, & retardatio quasi volun-
tatis efficacis contrariæ, dum simul inveniuntur:
Unde sicut in motu locali non potest quis simpli-
citer ferri simul versus terminos oppositos, potest
tamen motu contrario inefficace, ut ita dicam, im-
presso ab alio agente retardari; ita & in præfenti in
motu intentionali voluntatis.

SECTIO II.

De oppositione actuum fidei, opinionis, & scientiæ:
ubi etiam de certitudine & evidentia:
de apprehensione etiam, iudicio, & discursu.

I. De scientiâ, opinio-
ne, & fide
dictum est
in Logica.

DE actibus fidei, opinionis, & scientiæ fusè dis-
putatum est in Logica d. 50. per totam: nec
quidquam hic occurrit adijciendum. De apprehen-
sione etiam, iudicio, & discursu ibidem latè dictum
est d. 6. & d. 47. De certitudine etiam & evidentia
d. 49. hic tamen quædam obiter adiciam.

II. In quo con-
sistat cer-
titudinis, &
evidentiæ
actuum.

Certitudo ergo & evidentia substantialis actus
in hoc consistunt, quod talibus nitatur principiis, si
sit cognitio mediata, vel tali connexion termino-
rum perfecte penetrata, si sit immediata. Unde An-
gelus intuens hæc cognitiones videbit nihil in ijs
esse, ratione cuius is qui eos elicit, si supra suos ac-
tus, vel illorum principia reflectat, formidare pos-
sit de eorum veritate, & conformitate cum obje-
ctis. Quo autem principia sunt plura, firmiora, &
evidentiora, perfectiusque penetrata, eo etiam
actus sunt certiores, evidentiores, & clariores sub-
stantialiter: ut actus quo quis iudicat & cognoscit
se existere, est certior & evidentior actu quo cog-
noscit esse Petrum illum quicum loquitur, & alia
huiusmodi. Est autem certitudo & evidentia acti-
bus intrinseca: ille actus præter dicta dicitur clarus,
quo ita quis percipit objectum, ut illud ab alijs di-
stingat, & quo magis distinguitur seu discernitur
objectum, eo dicitur actus clarius.

III. Si actus in-
tellectus op-
timè decla-
rantur per
actum vo-
luntatis.

Diveritas hæc in substantiali perfectione actu-
um intellectus, optimè explicatur in simili in acti-
bus voluntatis: diverso enim modo fertur quis in
unum objectum per amorem, quam in aliud: nec
perfectissimo modo substantialiter fertur quis semper
in objectum, in quod tendit per actum maxime in-
tensum: plurimi namque magis intense amant rem
aliquam levem, & parvi momenti, ut divitias, de
quibus semper penè cogitant, quam Deum: amore
tamen appetitivo, qui est substantialiter perfectior,
& alterius rationis, magis amant Deum, id est, si
alterum ex duobus esset relinquendum, Deus scilicet
aut divitiæ, nullius citius relinquerent divitias
quam Deum, & ex vi illius amoris præferrent De-
um divitijs. Quod signum est, actum illum esse al-
tioris rationis & ordinis, & in perfectione substan-

Amor ap-
petitivus.

Differentia
inter amo-
rem inten-
sum, & ap-
petitivum.

tiali superare amorem divitiarum, quamvis ab illo
superetur in perfectione graduali.

IV. Licet ergo non possit esse una cognitio verior,
vel falsior formaliter aliâ, ut in Logica diximus,
cum veritas consistat in indivisibili, potest tamen
una cognitio esse certior & evidentior aliâ, idque
non gradualiter tantum, sed substantialiter, quia
nisi potest pluribus & certioribus principiis, vel
perfectius penetrare connexionem extremorum
inter se. Sic actus Angelorum, etiam circa eadem
objecta, sunt nostris longè clariores.

V. Quæri hic solet, utrum iudicium sit simplex qua-
litas, an ex tribus actibus compositum? Resp. esse
simplicem qualitatem, sicut etiam est simplex qua-
litas apprehensio complexa, quæ scilicet quis duos
terminos sibi invicem unitos, ut *paries albus*, vel
integram etiam propositionem mente concipit, ut
anima est immortalis.

VI. Probatur: licet enim sæpè contingat, quando
quis audit alium successivè præferentem proposi-
tionem aliquam, ut ipse etiam successivè apprehen-
dat extrema, & per diversos actus, hi tamen actus
non sunt iudicium, sed duæ vel tres apprehensiones
simplices: postea verò ubi loquens absolvit propo-
sitionem totam, tunc audiens cum per apprehen-
siones præcedentes, quæ etiamnum manent, ha-
beat sibi sufficienter proposita extrema, & obje-
ctum applicatum, per alium actum indivisibilem
assertivè profert quasi sententiam, & iudicat ex-
trema illa inter se uniri. Nec enim duæ vel tres ap-
prehensiones simplices faciunt unum iudicium; bus ap-
prehensionibus dubita-
mus frequenter utrum objectum ita sit, a parte rei;
necne; seu utrum extrema illa inter se uniantur: ut
ita sit, ergo
aliam tertiam apprehensionem apprehendatur, c-
in his non
tiam unio, dubitamus nihilominus utrum pares
sint, an impares: ergo hæc apprehensiones non sunt
unio iudicativa.

VII. Quod verò iudicium sit unicuique actus simplex
cognoscens tam extrema quam unionem, proba-
tur: nam actus iudicii cognoscit necessariò unio-
nem identitatis exercitam inter duo illa extrema,
hominem v.g. & Petrum in hac propositione, *Pe-
trus est homo*, ergo hic actus necessariò fertur etiam
in extrema, ergo licet apprehensiones quædam pri-
us naturâ prærequirantur ad hunc actum, in hoc
tamen solo consistit iudicium.

VIII. Quando autem dicitur, propositionem esse com-
positam, & habere extrema, sermo solum est de
propositione vocali, nam propositio mentalis non
alio modo habet extrema, quam propositio ob-
iectiva, dum dicimus *Petrus est homo*, nempe for-
maliter, & ratione nostrâ. Unde sicut ex parte ob-
iecti, ita ex parte cognitionis dari poterunt ratio-
ne nostrâ diversæ formalitates, formalitatibus ob-
iectivis correspondentes.

DISPUTATIO XXII.

De actuali intellectione.

SECTIO PRIMA.

Refelluntur due opiniones circa naturam
intellectionis.

I. Prima sententia
intellectionem
consistere in
solâ actione.

PRIMA sententia est quod undam, qui dicunt
consistere cognitionem, seu intellectiõnem
in solâ actione, & hanc sine termino ullo pro-
R. P. Th. Comptoni Philosophia.

ducte repetiri, licet, in modo explicandi nonnulla
inter eos sit diversitas: quoad primum enim, quod
scilicet intellectio consistat in solâ actione physica
videtur hæc sententia Conimbr. l. 3. de Ani. c. 8. q. 3.
a. 3. & 4. quoad utrumq; verò id asserunt alij non-
nulli.

II. Sed quoad secundum falsa est hæc sententia: actio
enim essentialiter est via ad terminum, & ipsum fie-
ri ipsius, ergo implicat contradictionem ut detur sine
termino.